

letnik 5, številka 3 / (september) 2006, ISSN 1854-4096

[Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)

Odgovorni in tehnični urednik, [Marino Kačič](#)

Naročnikov v digitalni in zvočni obliki: 1006

=====

Opozorilo: Avtorji prispevkov so odgovorni za svoja stališča!

[Domov](#) [Uredništvo](#) [Naročite se na brezplačen e-Rikoss](#)

KAZALO

1. UVODNIK: Bela palica - mednarodni dan bele palice
2. AVTOPORTRET: Ivanka Kotnik
3. POPOTNIŠKI UTRINKI: Maroko - odkrivanje novih svetov
4. INTEGRACIJA: Zgodnja obravnava v svetu
5. DOBRO JE VEDETI: ZoomText tipkovnica
6. NOVE TEHNOLOGIJE: Virtualni Las Vegas
7. NAMIGI IN NASVETI: Formatiranje celic v Excelu s tipkovnico, Brezplačni protivirusni pregledovalniki na internetu
8. OGLASNA DESKA: Vsakodnevna opravila slepega in slabovidnega
9. NOVOSTI IZ INVALIDSKEGA VARSTVA: Parkirne karte
10. Novičke: Nov Talks 3.0, Tudi Apple vpoklicuje, Siol znižuje cene, Odkrili uničevalca rakavih celic, Odločitev o Plutonu deli javnost.

1. UVODNIK: Bela palica - mednarodni dan bele palice

Avtor: Marino Kačič

*****

Leta 1970 je Mednarodna zveza slepih razglasila 15. oktober za mednarodni dan bele palice. Bela palica za slepe/slabovidne (ang. White cane) je danes povsod po svetu priznana kot pripomoček, ki ne le identificira pot slepi osebi, ampak jim zagotavlja varno hojo iz vidika prometa. Je pripomoček, ki služi kot podaljšek roke / antena za prepoznavanje in zaznavanje ključnih predmetov v okolju, ovir, strukture tal, vzpetin ipd. Istočasno je opozorilo drugim, da je njen uporabnik slep/slaboviden in ima zato posebne potrebe in pravice. V prometu na primer velja enako kot prometni znak. Bela palica simbolizira tudi osebno neodvisnost slepe/slabovidne osebe, hkrati pa uporabnika označi kot drugačnega / posebnega. Torej mu na eni strani

pomaga biti bolj samostojen, po drugi strani pa ga v odnosih hendikepira. Kdor ima belo palico je pač posebež in ljudje se pogosto odzivajo v smislu: da uporabnika občudujejo, ker je tako samostojen in ga idealizirajo. S tem pa spregledajo njegove potrebe. Lahko pa se mu izmikajo ali pa mu želijo pomagati po svoji predstavi in ga s tem razvrednotijo kot človeka ....

Zgodovina bele palice

Ljudje s hudimi in hujšimi okvarami vida najbrž od vedno uporabljajo palice za pomoč pri gibanju, vendar pa je bila bela palica uvedena šele po prvi svetovni vojni. Bela palica kot simbol slepote se je med slepimi uveljavila v 20-tih letih minulega stoletja. Britanski fotograf in glasbenik James Biggs, ki je zaradi nesreče oslepel leta 1921, naj bi se domislil, da bi svojo palico pobarval v belo, da bi ga vozniki v domačem kraju polnem prometa bolje videli, ko bi prečkal cesto. V Franciji pa je leta 1931 Guilly d'Herbemont začel z državnim gibanjem za uvedbo bele palice za slepe ljudi (The white cane, 2006).

V Združenih državah pripisujejo uvedbo bele palice Georgu A. Bonhamu iz kluba Lions Club International. Leta 1930 naj bi opazoval slepega človeka, ki je prečkal ulico s črno palico, ki je bila motoristom zaradi temnega cestišča komaj vidna. V klubu Lions so se zato odločili, da mu prebarvajo palico v belo zaradi večje vidnosti. Prvi posebni predpis o beli palici so sprejeli decembra 1930 v Teoriji, Illinois (ZDA) in ta nudi slepim pešcem z belo palico zaščito in prednost v cestnem prometu. Leta 1931 pa je Lions Club International začel s programom za širjenje splošne uporabe bele palice med slepimi (Information From Answers, 2006).

Leta 1964 je ameriški predsednik Lyndon B. Johnson 15. oktober razglasil za dan varnosti z belo palico. Leta 1970 pa je mednarodna zveza slepih isti datum razglasila za mednarodni dan bele palice. Postopno se je bela palica uveljavila in vse več držav po svetu je za uporabo bele palice pri hoji slepih sprejelo ustrezne predpise, s katerimi so belo palico označili kot simbol in prometni znak za slepe/slabovidne.

Učinkovitost uporabe bele palice pa je vodila tudi do drugih možnosti: leta 1976 je bela palica z oranžnimi črtami postala standardna palica za slepe, ki so obenem tudi gluhi/močno naglušni (wikipedija, 2006). V Franciji pa naj bi ljudje z močno slabovidnostjo uporabljali rumeno palico. Medtem ko v Argentini za ta namen predlagajo zeleno.

Uporaba bele palice

Uporabo bele palice so izpopolnili v Združenih državah Amerike pri delu s slepimi veterani iz druge svetovne vojne in uveljavili metodo, po kateri se belo palico uporablja kot podaljšek roke za zaznavanje predmetov in ovir, ki se nahajajo pod višino pasu (White cane law, 2006).

Razvoj novih tehnologij je omogočil tudi izboljšave tega preprostega pripomočka. Začele so se namreč uvajati tudi elektronske naprave, ki se vgrajujejo v belo palico ali delujejo v kombinaciji z njo kot nov pripomoček. Take bele palice omogočajo zaznavanje predmetov ne le pod višino pasu, temveč tudi v višini prsi in glave. Tovrstne bele palice imenujemo ultrazvočne palice.

Slepi/slabovidni za premagovanje gibalnih in komunikacijskih ovir pa belo palico in ultrazvočno palico vse bolj koristijo tudi v kombinaciji z najsodobnejšimi možnostmi informacijsko komunikacijske tehnologije. Tak primer je GPS sistem (Global Positioning System), ki s pomočjo satelitske navigacije in mobilne telefonije vodi uporabnika po poti do določenega mesta, na primer voznika avtomobila ali pohodnika v hribih .... Slep/slaboviden v kombinaciji z belo palico in takim sistemom pa lahko postane samostojen še v večjem obsegu. Tovrstni sistemi v zahodni Evropi že delujejo, pri nas pa se še uveljavljajo.

Vrste belih palic

Skoraj nemogoče je razvrstiti bele palice v skupine saj obstaja veliko različnih izpeljank. Najbrž toliko kolikor je zamisli. Za predstavitev jih bomo razdelili v skupine glede na potrebo in glede na obliko ter material (Sources of Long White Canes ..., 2006):

1. Bele palice razvrščene glede na potrebo:

- Dolga palica; ta "tradicionalna" bela palica je zasnovana predvsem kot pripomoček za mobilnost s katero slepa oseba začuti ovire na svoji poti. Dolžina palice je odvisna od višine uporabnika in tradicionalno seže od tal do prsnice. Nekateri dajejo prednost uporabi tudi daljših palic. Načeloma se začetniki učijo hoje z dolgo kompaktno belo palico.

- Otroška palica; ta izvedba je sorodna dolgi palici za odrasle, le da je namenjena uporabi otrokom in zato temu primerno dolga.

- Identifikacijska palica; je načeloma krajša in lažja od dolge palice in zato ima bolj omejene zmožnosti glede uporabnosti pri mobilnosti slepega/slabovidnega. Uporablja se za to, da opozori druge o uporabnikovi okvari vida in za hitro orientacijo, kos e uporabnik znajde v zagati in nima s seboj bele palice. Na primer v stranišču, avtobusu, vlaku ipd. Taka palica je lahko zelo majhna in se jo nosi v žepu, ko je zložena kot antena do velikosti svinčnika.

- Podporna palica; Bela podporna palica je v prvi vrsti namenjena za dodatno fizično stabilnost osebi z okvaro vida. Na primer starejši, ki težko hodijo ali kdor ima okvaro noge ipd. Zaradi svoje bele barve pa služi tudi kot sredstvo za identifikacijo. Ima pa relativno omejene možnosti kot orodje za mobilnost.

- Gorska palica; namenjena je za hojo v hribih, da se lahko uporabnik opira na njo, identificira teren, hkrati pa zaradi svoje bele barve opozarja druge na uporabnikovo okvaro vida in njegove posebne potrebe. Načeloma so tovrstne palice v osnovi hribovske, le da so prebarvane v belo. Da bi razširili krog uporabnosti (npr. Ob zmrzali, poledici ali snegu) pa imajo možnost menjave konic: bunkasta, koničasta, šilasta.

2. Bele palice razvrščene glede na oblike in materiale

- Glede na izvedbo; kompaktna bela palica je ne glede na material iz enega kosa po celotni dolžini. Zložljive pa so lahko narejene kot antena ali kot deli ki se zlagajo drug na drugega. Takih delov je lahko različno število (običajno od 3 do 6), odvisno kakšne velikosti želimo imeti belo palico v zloženem stanju.

- Glede na material; lahko je tradicionalno lesena. Najpogosteje pa so iz lahkega aluminija, plastike in vse pogosteje iz lahkih in čvrstih materialov kot je grafit in druga vlakna. Neredko pa kombinacija obojega.

- Glede na obliko; v glavnem so bele palice ravne. Obstajajo pa tudi rahlo ukrivljene z namenom lažje hoje ali uporabo drugačnih tehnik hoje z belo palico ipd.

- Glede na tehnično razvitost; večina belih palic omogoča le menjavo konice, ki je lahko v obliki krogle, bunke ali šila. Ultrazvočne bele palice pa imajo vgrajen senzor, ki zazna ovire tudi nad višino prsnega koša in glave. Ovire na tej višini ultrazvočna bela palica uporabniku sporoča prek vibriranja palice ali prek zvočnih signalov. Bela palica v kombinaciji z GSM in GPS tehnologijo pa omogoča poleg zaznave ovir še določanje pozicije v globalnem prostoru in sicer prek govora pove, kje se posameznik na določeni ulici nahaja in ga usmerja kam naprej.

Predpisi, povezani z belo palico

Zakon o varnosti cestnega prometa iz leta 2005 določa, da so v primeru, ko so udeleženci cestnega prometa otroci, starejši ljudje, slepi, invalidi in druge osebe, ki niso v celoti sposobne za samostojno udeležbo v cestnem prometu, drugi udeleženci dolžni nanje posebno paziti in jim, če je potrebno, tudi pomagati (But, 2005). To v praksi pomeni, da mora voznik motornega vozila, kolesa ali pešec biti posebej pozoren na uporabnika bele palice, četudi bi ta nehote kršil predpise po tem zakonu.

Zakon pa obvezuje tudi slepo/slabovidno osebo, ki gre sama na cesto, da stori vse, da ne ogroža varnosti v cestnem prometu. To pomeni, da je usposobljena za uporabo bele palice, preden gre sama na cesto ali pa gre z ustreznim spremljevalcem (But, 2005). Udeleženec v prometu z belo palico mora po eni strani znati uporabljati belo palico, po drugi strani pa mora poznati in upoštevati cestno prometne predpise. V kolikor tega dvojega slepa/slabovidna oseba ne pozna, ne sme na cesto oziroma mora imeti spremljevalca. Tretja možnost pa je še pes vodič, ki je posebej šolan za tovrstno

opravilo. Vendar tudi v tem primeru mora slepa/slabovidna oseba poznati in upoštevati cestno prometne predpise.

V Sloveniji pripada ima slepa/slabovidna oseba pravico do bele palice največ enkrat letno oziroma največ vsaka tri leta do ultrazvočne bele palice (Mihelič, 2005), seveda v primeru, da izpolnjuje pogoje.

Socialni vidik bele palice

Po podatkih Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije, ki je krovna organizacija devetih medobčinskih društev slepih in slabovidnih je bilo na dan 31.12.2005, včlanjenih 3823 oseb, od tega 2277 slepih in 1546 slabovidnih. Po predvidevanju oftalmološke stroke pa naj bi imelo v državi resnejše okvare vida od 30.000 do 40.000 ljudi. Mnogi izmed teh ali vsaj tisti, ki so včlanjeni in se jih vodi kot slepe (ostanek ostrine vida pod 5 procentov) za svoje gibanje v širšem okolju potrebujejo belo palico. Vendar izkušnje kažejo, da je večina vendarle nima ali je ne uporablja: 70% bele palice nima, okrog 18% jo ima a je ne uporablja, 9% jo uporablja le v skrajnih primerih in le 9% jo uporablja redno (Kačič, 2006).

Glavni razlogi za to je na eni strani občutek, da ko enkrat vzameš belo palico in hodiš z njo, priznaš vsem da si slep, na drugi strani pa občutno spremenjeno vedenje okolice do osebe, ki hodi z belo palico. Včasih je to vedenje izogibajoče, drugič pokroviteljsko, tretjič kot da ni nič – skratka "normalno". V vsakem primeru pa so občutki tistega, ki se poda z belo palico med ljudi na začetku mučni, nevzdržni (Stančič, 1991). Mnogi te občutke premagajo s ciljem, da so kasneje bolj samostojni. Veliko pa je takih, ki nikdar ne premagajo teh občutkov in si izoblikujejo različne razlage, zakaj ni smiselna, potrebna ali možna uporaba bele palice. Kot kaže pa je vsem skupno to, da je zelo mučno oditi z belo palico med ljudi. Razlika je v tem, da eni žrtvujejo večjo samostojnost, da teh občutkov ne bi doživljali, drugi gredo prek tega, da bi bili z uporabo bele palice bolj samostojni.

Iz omenjenih razlogov je poleg uporabnosti bele palice po mojem potrebno imeti v mislih tudi hendikepirajoč vidik bele palice. Uporaba bele palice prinese mnogo dobrega, prinese pa tudi nekaj slabega. Zato bi po mojem mnenju ob prazniku bele palice morali govoriti tako o dobrih kakor o senčnih plateh, saj jo drugače idealiziramo. Da bi pri sebi to preverili se vprašajte, kaj vam je najprej prišlo na misel, ko ste srečali osebo z belo palico? Ste pomislili: "ubogi revček"? Ali morda: "jaz tega ne bi preživel"? V prvem primeru je vaš odnos do osebe z belo palico pokroviteljski (on je v primerjavi z menoj nebogljn), v drugem pa idealizirajoč (on zmore nekaj, kar ja ne bi). Vedite, da četudi nič ne rečete, se to odraža v vašem vedenju in to oseba z belo palico večinoma začuti oz. doživi. Rešitev iz teh pasti ni pomoč kakor si vi predstavljate ali izmikanje, ampak vprašanje: "Vam lahko kako pomagam"?

Na drugi strani se moramo ljudje, ki imamo težave z vidom, vključevati v družbo tako, da vse bolj sprejemamo socialno odgovornost. To pomeni, da se v čim večji meri prilagajamo splošnim normam, pravilom in merilom, ki veljajo za večino državljanov. Rezultati in uspehi, ki nastajajo pod relativno enakimi pogoji in enakimi merili kot za vse ostale, imajo tudi enako vrednost. Takrat lahko upamo, da bo bela palica le pripomoček in ne kot sedaj etiketa za drugačnost, "invalidnost". Bela palica bo dosegla svojo polno uporabnost

torej takrat, ko se bo okolje v tolikšni meri osvestilo, da se bo prilagodilo tudi slepim in slabovidnim osebam (npr. urejeni robniki, ne z listjem zasuti kanali, talne barvne in reliefne vodilne linije...) in bodo hkrati uporabniki bele palice socialno odgovorno vključeni v družbo v smislu aktivnosti, dela in ne le zahtev po posebnih obravnavah.

Viri:

- But, B. (2005). Vodnik po pravicah slepih in slabovidnih. Ljubljana: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.
- Information From Answers. Stran obiskana 1.8.2006. <http://www.answers.com/topic/white-cane>
- Kačič, M. (2000). Komunikacija, ravnanje in svetovanje v interakciji s slepimi in slabovidnimi. Socialno delo: 39, 6; 421-432.
- Kačič, M. (2006). Ocena samostojnosti odraslih slepih/slabovidnih. Socialno delo: v recenziji.
- Mihelič, B., Čufer, B. (2005). Podaj mi roko; 85 let organiziranega delovanja slepih in slabovidnih na Slovenskem. Ljubljana: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.
- Sources of Long White Canes, AMDs, Adapted Canes, Tips & Accessories. Stran obiskana 1.8.2006. <http://www.tsbvi.edu/Education/canes.htm>
- Stančić V. (1991). Oštećenja vida - biopsihosocialni aspekti. Zagreb: Školska knjiga.
- The White Cane. Stranobiskana 1.8.2006. http://en.wikipedia.org/wiki/White_cane
- White Cane Week Magazine. (stran obiskana 1.8.2006) <http://www.ccbnational.net>
- White Cane Law - Blind/Visually Impaired. Stran obiskana 1.8.2006. <http://dhfs.wisconsin.gov/blind/WhiteCaneLaw.htm>

[Na vrh](#)

2. AVTOPORTRET: Ivanka Kotnik

*****

V rojstnem Listu so zabeležili »Ivanka«, v krstni knjigi zapisali »Ivana«. Starši in sorodniki so me – najbrž zaradi drobižaste postave – klicali s pomanjševalnico. Zanje in za prijatelje sem Ivica ostala vse do danes.

Nemirni in raziskovalni duh v drobnem in iskrem otroškem telescu me je od mojih prvih korakov dalje nenehno vabil v zmiraj nove, razburljive in pogosto nevarne situacije, varuhom izpod nadzora.

Kot otrok sem oslepela zaradi nesreče z apnom in bila v drugem razredu osnovne šole prešolana v Zavod za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani. Tam sem preživela sedem let. Z lahkoto sem obvladovala učno snov in presežek energije s pomočjo zavodskih delavcev usmerjala še v druge dejavnosti. Zaradi silne vedoželjnosti sem se lotila veliko različnih stvari in vse mi je šlo dobro od rok, nog in glave, tako da sem se ob koncu osemletke čutila opremljena z dovolj znanja, izkušenj in samozavesti za pot v gimnazijo.

Druga moja pomembna lastnost je vztrajnost, i mi je bila v preteklosti pogosto očitana kot trmoglavost. Od rane mladosti naprej sem bila znana po idejah, ravnanjih, stališčih in odločitvah, ki za slepega – po mnenju nekaterih - niso bile običajne/uresničljive. Ena takih odločitev je bila za tisti čas gimnazija. Leta 1976 sem se vpisala na Prvo gimnazijo v Mariboru in se v spremstvu bele palice v šolo vozila z avtobusom vsak dan 42 KM daleč. Le malo jih je ob tej odločitvi še ostalo na moji strani in me podpiralo; starši in predvsem starejši brat. Po štirih letih jih je bilo spet več!

Perfekcionizem je moja lastnost, ki deluje kakor dvorezni meč; včasih pride zelo prav, drugič spet ovira pot naprej. Sama mislim, da tudi zaradi te lastnosti nisem končala Fakultete za sociologijo, politologijo in novinarstvo (današnja FDV). Zaradi lastnih kriterijev in načel z zgolj povprečnim znanjem nisem bila zadovoljna, kvalitetno študirati pa je bilo v tistem času – vsaj zame – precej težko. Zveza slepih takrat študentom še ni nudila storitev snemanja, prepisovanja literature, spremstva ipd. Ob koncu drugega letnika sem obupala, se posvetila družini in se kasneje zaposlila kot telefonistka. Družina je postala moja velika sreča. Nudila mi je dovolj priložnosti, za učenje, ustvarjanje, raziskovanje, zabavo in tudi za spoprijemanje s problemi. Večjih težav zaradi slepote pri tem ni bilo, čeprav je res, da je bilo potrebno nekatere zadeve urediti in opraviti drugače kot bi jih, če ne bi bila slepa. Naj za primernavedem prevoz otroka k zdravniku, kadar je bil mož odsoten. Namesto da bi sama sedla za volan, sem prevoz pač morala organizirati v okviru lastne neformalne socialne mreže.

Računalnik sem začela uporabljati pred dobrim desetletjem, ko je pri nas še kraljeval DOS. Profesor Arsen Šurlan mi je s pomočjo Lions kluba priskrbel

Avdiotaktil s pripadajočo programsko opremo, imenovano VDOS. Pripomoček mi je kar nekaj let dobro služil pri delu z besedili. Za profesionalno rabo računalnika pa sem se v okviru prekvalifikacije za delo v kadrovske službi pričela usposablјati leta 1998 . Najnujnejše znanje sem pridobila v Centru slepih Škofja Loka, nato pa so sledile ure in ure individualnega učenja, tuhtanja, eksperimentiranja, spraševanja... Vsa ta leta mi pri tem veliko pomaga tudi RIKOS-ov urednik Marino, ki je svoje vrhunsko znanje vselej pripravljen deliti z vsemi, ki to potrebujemo. Naj na tem mestu predlagam, da se nam v enem od prihodnih avtoportretov predstavi tudi sam.

Danes sem zaposlena na YHD – Društvu za teorijo in kulturo hendikepa. Delno delam kot koordinatorka projekta Neodvisno življenje hendikepiranih, ki hendikepiranim nudi storitev osebne asistencе, delno pa na projektu UFo (unit for future opportunities), ki teče v okviru evropske pobude EQUAL; tu sem zadolžena za področje zaposlovanja hendikepiranih. V Društvu za teorijo in kulturo hendikepa se poslužujemo sodobnih oblik zaposlovanja in jih kombiniramo glede na situacijo in potrebe. Moj delovnik se tako odvija včasih doma, včasih v pisarni, včasih na terenu. Brez računalnika in osebne asistencе pač ne bi šlo.

Program Neodvisno življenje hendikepiranih je že kar poznan in uveljavljen tudi med slepimi uporabniki, program Unit for future opportunities pa je pomembna nova mednarodna dejavnost društva, ki je namenjena predvsem zaposlovanju hendikepiranih. V okviru zaposlitve na YHD sem do sedaj že imela možnost obiskati Italijo, Francijo in Nemčijo, kjer so nas seznanili s svojo sistemsko ureditvijo zaposlovanja hendikepiranih ter tudi s primeri dobre prakse. Seveda obiskujem seminarje in prireditve na to temo v Sloveniji. En vidik mojega dela je torej nabiranje, sistematiziranje in zapisovanje novega znanja in izkušenj, drugi vidik pa je prenos tega znanja v sistemske spremembe pri nas, kar se med drugim konkretizira v nastajanju agencije za zaposlovanje hendikepiranih. Agencija je vsebinsko že postavljena in prvi koraki posredovanja zaposlitve hendikepiranim so junij a letos že stekli. V prihodnje bom delala na vsebinski in postopkovni izpopolnitvi agencije in na njeni formalni vmestitvi v sistem. v okviru istega projekta sodelujem tudi v obširni primerjalni raziskavi o zaposlitveni vključenosti hendikepiranih v štirih državah: Italiji, Franciji, Nemčiji in Sloveniji. Rezultati raziskave bodo znani konec leta 2007.

Leta 2000 sem se ponovno lotila študija na fakulteti; skoraj na začetku, ker se je študijski program v 20-tih letih temeljito spremenil. Izpite sem razmeroma hitro »pospravila«, z diplomom pa »mečkam« že celi dve leti. Upam, da mi bo »ratala« še pred Abrahamom, ki se napoveduje za leto 2009 . Ob tem moram poudariti, da sem kljub častitljivi starosti za študentko pri študiju uživala, ker mi je bila dostopnost učnega gradiva zagotovljena. Zahvala gre profesorjem, ki so poskrbeli za elektronsko obliko svojih predavanj in nekaterih člankov, zahvala gre Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije, ki je pomagala pri snemanju in prepisovanju gradiva in zahvala gre YHD – Društvu za teorijo in kulturo

hendikepa, ki mi je omogočilo osebno asistenco za spremstvo na predavanja in izpite ter skeniranje literature.

In še eno svojo lastnost moram omeniti, sicer bi v tem avtoportretu nekaj manjkalo. Gre za gostobesednost, od katere ni kaj prida korist. Nekje sem prebrala, da kdor veliko govori, pove tudi veliko neumnosti. Da se temu izognem, bom pisanje o sebi raje kar zaključila. Hvala, ker ste me želeli spoznati!

[Na vrh](#)

3. POPOTNIŠKI UTRINKI: Maroko - odkrivanje novih svetov

Avtorica: *Darja Leskovšek*

Urednica rubrike: Metka Pavšič

*****

Tako. Potovanje je končano in slike so narejene. Štirje filmi, veliko premalo za tako slikovito deželo, pa vendar dovolj za spominjanje. Toliko vtisov, trenutkov vsak dan, da zvečer nisem več natančno vedela, kako se je dan začel. Ob slikah sedaj poteka rekonstrukcija.

V dnevnem nahrbtniku slabovidne potnice kot sem jaz, je nepogrešljiv tudi daljnogled. Ta je vedno pri roki, da vsak trenutek sežem ponj in poskušam ujeti slike, vredne pozornosti. Kaj pa na potovanju ni vredno pozornosti? Vse hočem videti, vse fotografirati, doma pa sestavim zgodbo potovanja...

Že takoj, prvi hip, ko smo se v kombiju brez klime pripeljali v rdeči Marakeš, nas je zajel orientalski vrvež. Ogromno ljudi po ulicah, kolesarji, mopedi na katerih se prevažajo tudi cele družine, avtomobili, ki trobijo, kočije s turisti in vmes pešci, ki s težavo dosežejo cilj na drugi strani ceste. Vožnja po podeželju, čez gorske prelaze ponuja povsem drugo sliko. Prometa ni veliko, dosti je tovornjakov, ceste so lepe, morda delno zapuščina Francozov.

Ja, Francoščine nam je ves čas kronično primanjkovalo. Že vsak otročaj, ki priteče k skupini turistov, zvedavo sprašuje: »Ča va?« in ob tem opreza, kdo bo odprl denarnico ali segel v žep po bonbon ali svinčnik. Tudi naš šofer Fuad je govoril čudovito Francoščino, mi pa smo se silno trudili in jecljali nekaj iz že davno pozabljenega srednješolskega slovarja. Le z vodiči po mestih je šlo bolj enostavno, z Angleščino.

Bilo je lepo toplo, hodili smo po souku, to je bazar, sedeli in pili kavo ali čaj v bifejih, se vozili s kočijo, skratka uživali, ko je udaril med nas ramadan. Znašli smo se v problemih, saj so bili dopoldne vsi bifeji zaprti, peki pa so mesili kruh šele dopoldne, ko bi po naše že moral biti pečen. Opazovali smo našega šoferja, ki je sicer le dobil kombi s klimo, a kako zaupati človeku, ki ves dan sedi za volanom in ob tem ne zaužije niti kapljice pijače niti grižljaja kruha, da o cigaretah niti ne govorim. Morala je biti huda stiska, saj si je ob oznanilu iz minareta takoj prižgal cigareto, nato pa izginil na jedačo. Ko smo na rimskih izkopaninah mesta Volubilis čakali na sončni zahod, ki je obetal čudovito doživetje, nas je naš šofer nenadejano zapustil in se odpeljal na večerjo. Z veseljem smo sprejeli lepo okrepcanega, da je potem še nas odpeljal v isto mesto po enakem opravku. Tisti večer so bile kefte (čevapčiči iz ovčetine) še posebej slastne in ogled starodavnega romarskega Moulay-Idrissa z edinim okroglim minaretom v državi še posebej očarljiv.

Kdo bi si mislil, da se tudi kamelarji v puščavi držijo ramadana. Moji kameli je bilo ime Mustafa, ali pa tudi ne. En kamelar je rekel tako, drugi pa, da kamele sploh nimajo imen. Morda je prvi hotel biti le prijazen z vedno preveč radovednimi evropskimi turisti in si je imena kot so Zidan in Babula le izmislil. Sedlo na mojem Mustafu je bilo prava katastrofa in uresničile so se moje bojazni, da bo ježa grozna. Jahali smo v peščenem viharju, pa so nam naši kamelarji zavezali turbane okrog glave in okrog obraza, da so kukale ven le oči.

Počutila sem se veličastno, vse dokler sem lahko prenašala ježo brez bolečin. Vihar se je unesel, kaplje dežja posušile in večer se je končal z bobni in činelami in tisočerimi zvezdami, ki so tako žareče sijale, kot da hočejo popadati v puščavo. A spanje je bilo dogodivščina zase. Utrujenost se je prepletala z vznemirjenostjo, večkrat je presunljivo zarigal osliček, ki so ga vznemirjali nočni obiskovalci, ko so z baterijami iskali svoj košček stranišča v puščavi. Ob treh pa so zapeli mobilci. Za naše kamelarje je nastopil blagoslovljen čas nočnega obeda. Med govorjenjem in smehom so ropotali lonci, kuhalo se je in jedlo, dokler ni proti peti uri vse potihnilo. Še kakšna ura počitka in že je bilo treba vstati, da pričakamo sonce kje visoko, na eni od prekrasnih oranžnih sipin. Še zajtrk in gremo. Ne bom jahala nazaj in pika! Dali so mi drugo kamelo. To je bilo pa čisto nekaj drugega. Sedlo široko, visoko, grba me ni prav nič tiščala, noge do kolen podprte. Tako bi lahko jahala ves dan. Pred menoj se je vila kamelja četica s kamelarji, oblečenimi v modre tunike, pokritimi s temnomodrimi turbani. Kako stopajo bos po oranžno-rjavem pesku!

Še čaj pri lastniku kamel, pokaže nam mlado kamelo, ki se oglaša tako kot bi grgrala vodo. Spet smo v kombiju, ki požira puščavske kilometre. Vseh skupaj se jih je nabralo 2400.

Ogledat si gremo vasico, zgrajeno, kot mnogo drugih v tem sušnem svetu, hiše iz opek, posušenih na soncu in ometanih z zemljo, mešano s slamo. V njej so posneli nekaj slavnih filmov, Trojo in Gladiatorja na primer. Obiskali bomo družino, za katero imamo nekaj daril. Hiše so ozke, visoke, drži se jih več skupaj. Kuhinja je preprosta, v prvem nadstropju je hlevček z nekaj ovcami in kokošmi, od tu naprej pa stopnice vodijo v prostrano dnevno sobo s televizorjem. Tu sedimo na nizkih divanih, obloženih s pisanimi blazinami. Tla so vsa prekrita s preprogami. Postrežejo z metinim čajem, ki ga skuhamo na blagem zelenem čaju. Gospodinja kleče naliva iz čajnika tako, da curek pada iz višine v kozarec. Pogovarjamo se, ob pomanjkanju besed, z nasmehi in kretnjami. Prijetno je v tem vročem dnevu uživati gostoljubje hladne berberske hiše.

Še en obisk nas čaka pri vaškem starešini utrjenega zaselka, srednjeveškega ksara. Že na vstopu skozi obzidje nas obkroži trop otrok, ki se nasilno prerivajo med seboj in stegujejo roke za darilci. Pograbi moji daljnogled in vsi hočejo pogledati skozenj, najraje vsi naenkrat. Komaj se dokopljem do moje dragocene naprave. Po ozkih, zavitih ulicah se prerinememo do stavbe starešine. Ko se pojavi na vratih, se otroško prerivanje preneha in povabljeni smo na čaj. Imajo že obiske, skupino Nemcev, ki nas nezaupljivo gledajo. Ogled hiše, pogled s terase, slikanje z gospodarjem in že smo spet na poti. Tokrat prav veseli, da smo spet v kombiju.

Dobro, da imam album. Kateri dan smo že bili v soteski Todra in nato v rajskem vrtu, v palmeriji? Prespali smo v hotelčku pod previsnimi skalami, tik ob vodi. Zvezdno nebo v špranji med skalami, šumljanje vode. Zvečer prisede k nam lastnik in brez zadrege ponudi kepico črne smole, hašiš. Spogledamo se in naš vodič nam pove, da se bo robe po hitrem postopku znebil, saj so maroški zapori vse prej kot hoteli. Pa tudi v EU ne marajo tega.

Zjutraj pa po kratkem sprehodu skozi sotesko pridemo v dolino rajske lepote. Sprehajamo se po potkah, ki jih spremljajo ozki kanali za namakanje. Nad nami se bočijo neštete palme, s katerih prav v tem času sekajo ogromne grozde

datljev. Srečujemo osličke, težko otovorjene z zlato-oranžnimi grozdi, prijazna kmetica vsakemu v roke porine vejico z nekaj datlji, ki pa se morajo še omediti. Sonce prijetno greje skozi palmove krošnje in obseva bližnji rdečerjavi hrib, ki že ni več v blagodejnem obsegu vodnih kanalov in je že povsem gol. V vasi trčimo na skupinico otrok, šolarčkov, ki nas povabijo v svojo učilnico, ki je še najbolj podobna garaži. Vsi so veseli in prijazni, celo učiteljico smo lahko slikali in najbolj potrpežljivim so za slovo še zapeli.

V Maroku je slikanje ljudi težavno kot malokje. Tega največkrat ne marajo in odločno zamahnejo z roko, ko vidijo tvojo namero. Drugi se pustijo slikati, a za plačilo. Z drobižem niso zadovoljni in če imaš samo debel denar, pojdi menjat, počakali bodo. Plačuje se na velikih trgih velikih mest vse: slikanje s kačo, opico, pogled na plesalce in igralce. Tako si pač služijo za življenje.

Souk v Marakešu in Fesu je nepregledna galerija trgovin in starodavnih obrti. Sprehod po njem me je vedno znova navdal s čudenjem, kako je trgovina pomembna. Trgovinica do trgovinice, vse preobloženo s predmeti, prodajalci, ki prežijo na morebitne kupce, množica ljudi, pa tudi osličkov, mul, ponekod tudi mopedov, ki se neprestano premika v obe smeri, z zaveso zastrta trgovina, kar pomeni, da trenutno ni nikogar. In zadaj, globlje, za predelom s trgovinami, so delavnice. Ozki, utesnjeni prostori, zadelani s pripomočki in polizdelki, kjer se struži, zabija, tolče, krivi. Delajo moški, a vmes so tudi otroci. Kupovanje v souku se rado spremeni v zabavno igro za oba. Ko se ustaviš in pogledaš poželjivo po nekaj predmetih, se je igra že začela. Že te prodajalec prepričuje o lepoti in kvaliteti, nato pa začneta barantati za ceno. Ko zaviješ z očmi ob prvi ceni, te največkrat vpraša, koliko si pripravljen dati. Ta ponudba mora biti zelo nizka, saj mora igra do neke srednje cene nekaj časa trajati. Potem še stisk roke in pogodba je podpisana. Gorje tistemu, ki ne jemlje kupovanja s humorjem!

V Meknesu smo od daleč opazovali demonstracije malih trgovcev, ki se bojijo konkurence velikih nakupovalnih središč. Močno upam, da jim bo uspelo ubraniti svoj svet pred potrošniško kulturo in da se souki ne bodo spremenili v kulise, namenjene le eksotike željnim turistom. Po tem čudovitem mestu nas je vodila v Parizu šolana vodička Bushra. Popeljala nas je v svoj penzion za goste, kjer smo bili deležni dopoldanske kavice, saj v času ramadana te možnosti na javnem kraju ni. To je leto 1426 po islamskem koledarju. Srednji vek, se zasmeji Bushra, ki v svoji večstoletni hiši, prečudovito obnovljeni, sprejema goste iz vsega sveta. Res, premišljujem, srednji vek in 21. stoletje hodita v Maroku vstric in se za zdaj le bolj malo mešata.

To je dežela ovac, ki se prosto pasejo po skopi pokrajini, nekje v bližini je pastir, oblečen v tuniko, s pastirsko palico. Prava svetopisemska podoba. Gorovje naokoli ponuja barve vulkanskih kamnin, od rjave, skoraj črne, do rdeče in zelenkaste. Za nas, vajene apnenčastih gora, nov svet svojske lepote, zelo razlomljen in negostoljuben. Vasi ob vznožju poprijemajo barvo svoje gore, na katero so prislonjene. Le kakšno izobešeno perilo izstopa iz slike popolnega sozvočja z naravo. Ustavljamo se za fotografiranje. Ko poskačemo iz kombija, se že od nekod vzamejo otroci, kot bi pognali iz zemlje. Saj bi vendar v tem času morali biti v šoli. Ni čudno, da je nepismenih več kot polovica prebivalcev, največ gotovo Berberov iz teh odmaknjenih vasi. Peljemo se mimo parkirišč s klateškimi psi, ki jim otroci privoščijo le kak kamen v rebra. Sprehodimo se po

cedrovem gozdu, ki ga naseljujejo male opice in duhamo čudovit vonj požagane cedrovine. Presunljiva je mogočnost teh dreves. Posekano deblo je v premeru segalo do mojih ramen. V neki vasici ob cesti smo sklenili obnoviti zaloge vode in nabaviti kakšno malenkost za grizljanje med utrudljivo vožnjo. Pult se odpira kar na cesto, v trgovinici dobiš vse, od loncev do škornjev in gume za kolo, a vsega po malo. Imeli so le dve čokoladi in tako je naša osemčlanska družina pokupila kar precejšen del sladkih zalog.

Jedli smo ovčetano in piščanca, pa spet piščanca in ovčetano, pa še kuskus in hariro (juha iz leče) in tažin, kar je gosta enolončnica, ki se pripravlja v lončeni posodi z visokim pokrovom. Dobro, a včasih grozno pekoče!

Moj album se končuje z velikimi mesti, Rabatom in Casablancu. Ob obalo buta Atlantik, voda hrumi in brizga metre visoko. Še ogled veličastne mošeje, zgrajene v času bivšega kralja. Ob tem pomislim, kako nepomemben je v islamski kulturi čas. Navzven ni nobenega modernega trenda v tej gromozanski zgradbi za 25.000 ljudi. Rezljan strop in balkoni iz cedrovine, štukature iz mavca in stotine kvadratnih metrov mozaikov, vse je tako kot smo občudovali v več stoletij stari medresi.

Doma sem. Kako drugačen svet je tu. V steklenem vrču v vitrini imam pesek iz Sahare in puščavsko rožo. Imam spomine na prijetno druženje s sopotniki, ki so mi tudi pomagali, če je bilo treba, in imam albume, ki jih bom še dostikrat odprla. Daljnogled je sedaj zamenjala lupa, s katero opazujem podrobnosti, ki sem jih na kraju samem morda spregledala.

[Na vrh](#)

4. INTEGRACIJA: Zgodnja obravnava v svetu

Avtorici: Izr.prof.dr.*Darja Kobal Grum*, Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta

Mag. *Barbara Kobal*, Inštitut RS za socialno varstvo, Ljubljana

*****

Kot sva omenili že v prispevku v prejšnji številki *Rikossa*, ima večina demokratičnih držav izvajanja celovite zgodnje obravnave slepih in slabovidnih otrok in njihovih družin zakonsko opredeljeno. V nadaljevanju bova na kratko orisali temeljna izhodišča zgodnje obravnave v ZDA in državah Evropske Unije.

V ZDA je zakonsko predpisan natančen individualen in kasneje individualiziran pristop k otroku in njegovi družini. V zakonodaji so je jasno poudarjene prednosti zgodnje obravnave za različne vpletene:

- otrok: spodbujanje razvoja dojenčkov in malčkov s posebnimi potrebami, zato da bi zmanjšali njihov potencialni razvojni zaostanek
- finančni stroški: zmanjšanje stroškov za njihovo vzgojo in izobraževanje, ki jih plačujemo davkoplačevalci; z učinkovito zgodnjo obravnavo se zmanjšajo stroški specialne vzgoje in sorodnih dejavnosti, ko ti otroci dosežejo starost za vstop v šolo; zmanjšajo se stroški vzdrževanja delovnih mest v zaprtih zavodskih institucijah, saj se zmanjša potreba po takšnih kadrih
- politika neodvisnega življenja: zmanjša se potreba po institucionalizaciji oseb s posebnimi potrebami
- družina: poveča se sposobnost družine pri soočanju s posebnimi potrebami družinskega člana
- država in lokalne skupnosti: poveča se sposobnost državnih in lokalnih skupnosti in služb, ki omogočajo prepoznavanje, evalvacijo in potrebe otrok s posebnimi potrebami (I.D.E.A., sec. 631, 1997; Kobal Grum, 2004).

Na ravni EU seveda zgodnja obravnava normativno ni enotno urejena. Evropska agencija za razvoj izobraževanja oseb s posebnimi potrebami (*The European Agency for Development in Special Needs Education*) je v letu 2005 (<http://www.european-agency.org/eci>) objavila izsledke projekta Celovita zgodnja obravnava: evropska situacijska analiza (*Early Childhood Intervention: Analysis of Situation in Europe, Summary Report 2005*). V raziskavo je bilo vključenih 18 evropskih držav, in sicer: Avstrija, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Islandija, Litva, Luksemburg, Nemčija (Bavarska), Nizozemska, Norveška, Portugalska, Španija, Švedska, Švica in Velika Britanija. Vse omenjene države imajo namreč normativno regulirano celovito zgodnjo obravnavo. V naslednjih odstavkih povzemamo nekaj temeljnih ugotovitev omenjene študije.

Celovita zgodnja obravnava je torej namenjena otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam. V vseh zgoraj omenjenih državah so njene temeljne skupne značilnosti naslednje:

- dostopnost: celovita zgodnja obravnava je otrokom in staršem na voljo čimbolj zgodaj
- prostorska bližina: celovita zgodnja obravnava se izvaja v neposredni bližini otrokovega doma, torej v matičnem okolju uporabnika
- osebna bližina: celovita zgodnja obravnava je prilagojena uporabnikovim dejanskim potrebam in željam
- interdisciplinarnost: celovita zgodnja obravnava temelji na interdisciplinarnem delu različnih strokovnjakov
- raznolikost podpornih služb: celovita zgodnja obravnava vključuje različne službe, predvsem zdravstvene, socialne in vzgojno-izobraževalne.

Sistemska urejenost in izvajanje celovite zgodnje obravnave se med državami precej razlikuje. Ena izmed temeljnih razlik je v tem, kdo zagotavlja izvajanje zgodnje obravnave. Večinoma zgodnjo obravnavo izvajajo posebni centri za celovito zgodnjo obravnavo, z izjemo nekaterih nordijskih držav, kjer se celovita zgodnja obravnava organizira na lokalni ravni, kot sodelovanje zdravstvenih, socialnih in vzgojno-izobraževalnih institucij.

Za razliko od Severne Amerike, kjer se celovita zgodnja obravnava izvaja za otroke, stare od nič do treh let in njihove družine, se v večini evropskih držav obravnava izvaja za starše in otroke takoj po rojstvu do vstopa v sistem vzgoje in izobraževanja, kar v večini držav pomeni do vstopa v sistem obveznega šolanja (kar bi v slovenskem primeru pomenilo do vstopa v osnovno šolo).

Vsem državam, ki so bile vključene v študijo je skupno, da celovita zgodnja obravnava temelji na oblikovanju individualiziranega družinskega načrta pomoči, ki nastane na podlagi ocene stanja in potreb s strani staršev in strokovnjakov. Načrt pomoči je potrebno stalno spremljati, evalvirati in ga po potrebi spreminjati oziroma prilagajati novonastalim situacijam. Njegova temeljna značilnost pa je ugotavljanje in ocenjevanje potreb, pri čemer je bistveno, da se ocenjevanje pojmuje kot proces in ne kot končno stanje.

Celovito zgodnjo obravnavo izvaja tim strokovnjakov iz različnih področij, ki se vanj vključujejo glede na otrokove potrebe in njegovo osebnost. V timu običajno sodelujejo: pediatri, fizioterapevti, delovni terapevti, logopedi, medicinske sestre, psihologi, specialni pedagogi, socialni delavci itd. Njihovo osnovno načelo dela je, da se otrokova družina v tim vključuje kot enakovreden partner.

Da bi lahko strokovnjaki ustrezno izvajali celovito zgodnjo obravnavo, morajo, ne glede na svojo osnovno strokovno izobrazbo, pridobiti dodatna specifična znanja. Izobraževanje poteka na treh nivojih:

- Osnovno začetno izobraževanje je namenjeno vsem, ki se profesionalno ukvarjajo z izvajanjem zgodnje obravnave. Strokovnjaki se seznanijo s temeljnimi temami s področja zdravja, sociale, psihologije, vzgoje in izobraževanja, s poudarkom na temah o delu z družinami, timskem delu in podrobnostih razvoja otroka.
- Dodatno nadaljnje izobraževanje je namenjeno poglobljenemu študiju celovite zgodnje obravnave in se izvaja v obliki podiplomskega študija (specialističnega in/ali magistrskega) različnih univerz in dodatnih seminarjev, ki jih organizirajo centri za celovito zgodnjo obravnavo.
- Stalno strokovno izpopolnjevanje v obliki intervizijskih in supervizijskih skupin, ki strokovnjakom omogočajo izmenjavo izkušenj in nadgrajevanje lastnega dela.

Za primer naj navedemo enega izmed italijanskih centrov za celovito zgodnjo obravnavo slepih in slabovidnih otrok (*Early Intervention Center for Visually Impaired Children*, Canneno Riviera, Italija), ki obravnavajo otroke od rojstva do 4. leta. V tem centru po 2 ali 3 tedne nepretrgoma bivajo otroci s svojimi starši (ali enim izmed njih), družno pa so deležni najrazličnejših obravnav – starši psihološkega in socialnega svetovanja, otroci pa fizioterapije, delovne terapije, muzikoterapije, terapije z domačimi živalmi, stimulacije vida, fizioterapije v vodi, facialne terapije itd. Po prihodu domov so terapevti nenehno v stiku z družino in sodelujejo s strokovnjaki, ki obravnavajo otroka v domačem okolju, po skupni presoji pa se družine še za določen čas poljubno vračajo v center. Center ima tudi bogato knjižnico s teksti v treh jezikih, ki si jo lahko starši in strokovnjaki brezplačno izposojajo. Tudi sicer je obravnavo otrok (in staršev) za uporabnike povsem brezplačna, saj sredstva prispeva država in razni donatorji (Kobal Grum, Čakš, 2004).

Opomba: Prispevek bo v razširjeni obliki objavljen v monografiji »Zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje slepih in slabovidnih otrok v Sloveniji« (Ur. D. Kobal Grum, B. Kobal), ki bo izšla jeseni 2006

Viri:

- *IDEA '97 Final Regulations*. USA.
- *Early Childhood Intervention: Analysis of Situation in Europe, Key Aspect and Recommendations, Summary Report* (2005). Dostopno prek: <http://www.european-agency.org/eci>, 27. 4. 2006.
- D. Kobal Grum, A. Čakš (2004): Pri usmerjanju otrok še vedno zaostajamo: otroci s posebnimi potrebami. *Delo (Ljubl.)*, 15. nov. 2004, leto 46, št. 265, str. 12.
- D. Kobal Grum (2004): Različne poti: zgodnja obravnavo. *Šolski razgledi*, 55/17, 15.
- *The European Agency for Development in Special Needs Education*. Dostopno prek: <http://www.european-agency.org>, 27. 4. 2006.

[Na vrh](#)

5. DOBRO JE VEDETI: ZoomText tipkovnica

Avtor: Davor Krajec

*****

Aisquared iz meseca v mesec preseneča z novostmi. Zadnja je tipkovnica ZoomText. Verjetno se vam zdi nenavadno, kakšna novost je tipkovnica. Res je enkratna, elegantno oblikovana v črno-rumeni kontrastni kombinaciji. Tipke so rumene, z napisi v velikosti pisave 36. Razporeditev tipk je povsem identična običajnim tipkovnicam. S tipkovnico ZoomText boste lahko dokončno pozabili na mučno iskanje tipk. Tipkovnica vam bo dvignila hitrost tipkanja, natančnost, in kar je najpomembnejše, pri svojem delu boste postali bolj učinkoviti. Zase menim, da obvladam slepo tipkanje, vendar številke velikokrat ne pritisnem ravno 100% pravilno; s to tipkovnico se mi to enostavno ne bo več dogajalo. Tudi v prostorih s slabo osvetlitvijo boste skoraj vedno natančno vedeli, katero tipko pritiskate. Tipkovnica ima še 16 multifunkcijskih tipk, namenjenih enostavnemu upravljanju ZoomText-a. Mnogim velike preglavice predstavlja uporaba miške pri malce večji zaslonski povečavi. Tipkovnica vas bo odrešila vseh nevšečnosti, ki ste jim bili priča do sedaj. Če vam trenutne nastavitve tipk ne bodo ustrezale, si jih lahko prilagodite po lastnih željah in potrebah. Skozi prilagajanje vas bosta vodila lično dodelan čarovnik in funkcionalen uporabniški vmesnik, ki vam zagotavlja enostavno prilagajanje. Vse lepo in prav, vendar se zagotovo sprašujete, kakšna je cena. Če vprašate mene, smešno nizka. Pičlih 99 \$, če pa jo kupite v kompletu z ZoomText-om 9.0, pa jo dobite še ugodneje, samo za 79 \$. Nakup vam vsekakor priporočam. Več informacij, vključno s predstavitvenim videom, najdete na naslovu <http://www.aisquared.com/Products/Keyboard.cfm>.

ZoomCasts

Ob nakupu raznih pripomočkov velikokrat postanem slabe volje, saj moramo prebrati goro dokumentacije, preden lahko novo pridobitev optimalno izkoristimo. ZoomText vam bo postal še bolj pri srcu, saj od pred kratkim prek svoje spletne strani ponujajo uporabne nasvete v mp3-formatu. Te si lahko prenesete na svoje prenosne mp3-predvajalnike ter jih poslušate, kadar vam najbolj ustreza. Prenos je povsem enostaven. Na naslovu <http://www.aisquared.com/News/zoomcasts.cfm#FAQ> boste našli sličico s satelitom, potreben je le desni klik in izbira Save Target As in mp3 vodnik je že na vašem disku. Če želite datoteko nemudoma poslušati, jo enostavno dvokliknite. Če pa se želite naročiti na priporočila uporabe ZoomText-a, si boste morali priskrbeti ustrezen predvajalnik; priporočam Apple iTunes 6, uporabnikom iPod-ov vsekakor dobro poznan.

Postopek brezplačnega naročila je sledeč:

- zaženite program iTunes 6
- v meniju Advanced izberite Subscribe to Podcast
- odpre se vam okno, kjer pod PodCast URL vpišete <http://feeds.feedburner.com/ZoomCast> in potrdite s klikom na OK.

Ob vsaki posodobitvi bo iTunes 6 avtomatsko prenesel novosti na vaš lokalni disk.

Za konec tokratnega ZoomText kotička vam prilagam spletno povezavo in vas prepuščam lastnemu raziskovanju☺.

<http://labs.google.com/accessible/>.

[Na vrh](#)

Igralniška industrija se še kako zaveda pojma globalizacije. Poleg investicij v megalomanske projekte gradnje zabaviščnih centrov so zanimivo tržno nišo odkrili v spletnem igralništvu. Storitve je dostopna vsakomur kadarkoli in povsod. Prvi koraki pohoda igralnic na svetovni splet so se pričeli v letu 1995. Inovativnim korakom naprednih Američanov seveda sledi tudi Slovenija. Tako smo v letu 2004 dobili svojo prvo in do sedaj tudi edino vrhunsko zasnovano spletno igralnico HIT Stardust. Spletno igralništvo je v Sloveniji zaživelo v letošnjem letu, zasluge pa lahko pripišemo svetovnemu nogometnemu prvenstvu in agresivnim marketinškim potezam igralniškega portala bwin.com. Avstrijci, lastniki bwin.com, so Slovence pritegnili z izjemo obsežnimi možnostmi spletnih stav. Denarne nagrade za vse uspešne stave so srečneži prejeli neposredno na njihov bančni račun, in to neobdavčene. Tega pa ni sprevidela slovenska politika, ki že pripravlja zakonodajo, ki bo obdavčila dobitke, priigrane v spletnih igralnicah in stavnicah.

Raziskave Gambling Magazina kažejo, da kar 70 % prometa v spletnih igralnicah ustvarijo Američani, čeprav je v ZDA spletno igralništvo prepovedano. Celotna številka ljubiteljev spletnega hazardiranja se je v letošnjem letu močno približala magični številki 500 milijonov.

Ne glede na prepoved spletnih igralnic v Ameriki so lastniki le-teh Američani. Zaradi prepovedi pa so igralnice registrirane v eksotičnih državah, kot so Curacao, Antigva, Dominikanska republika ... Te države so privlačne zaradi manj omejevalne zakonodaje, nižjih administrativnih stroškov, enostavnejših poti za pridobitev raznih dovoljenj za zagon igralniškega poslovanja in nižjih davkov.

Za vse, željne preizkusa spletne igralnice, bo odločitev, katero izbrati, že prvi trši oreh na poti hazardiranja. Na spletu je prisotnih prek 2500 igralnic, vendar če se omejite na slovenske lastnike, vam ostane le ena 😊.

Svetujem, da pred izbiro igralnice poleg estetskih užitkov (dizajn uporabniškega vmesnika in spletne strani) upoštevate tudi merila varnosti in preučite ugodnosti, ki vam jih ponujajo posamezne igralnice ob registraciji (razni bonusi, nagradne igre ...). V praksi vam večje igralnice podarijo večje bonuse, ponujajo večje število iger, več načinov igranja, več vrst vplačil in izplačil, večje jackpote, višjo varnost in 24-urno podporo strankam. Posebej pozorni bodite na višino depozita, ki ga morate nakazati, da sploh lahko začnete igrati, preverite višino najmanjše stave, pogoje izplačil itd. O posameznih igralnicah se pozanimajte na spletnih straneh, ki se ukvarjajo z ocenami različnih kriterijev igralnic (npr. www.onlinecasinoreports.com), in v številnih spletnih forumih, kjer lahko preberete mnenja posameznih igralcev. Nikakor ni odveč, če se držite tudi enega od modrih pravil – beri drobni tisk. Pomembno je, da vam igralnica omogoča nemoteno 24-urno podporo na brezplačni številki in prek elektronske pošte.

Konkurenca v spletnem igralništvu je neizprosna. Zato se vsaka igralnica želi s pestrim izborom raznih iger (igralni avtomati, različne rulete, blackjack, poker, kocke, bingo ...) pokazati v čim lepši luči. Večina igralnic omogoča dva načina igranja, neposredno prek spletne strani ali s prenosom brezplačne virtualne igralnice z njihove spletne strani. Prvi način izkorišča možnosti javanskih programčkov, ki tečejo v spletnem brskalniku. Grafika pri taki vrsti igralnic je sicer solidna, vendar daleč od igralniškega vzdušja, ki ga lahko pričarajo programi z vrhunsko grafiko, zvočno podlago in realističnimi animacijami. Skupno obema je, da vam poleg igranja za pravi denar omogočata tudi neomejeno igranje z navideznim denarjem (fun/practice mode). Pred pričetkom igranja za pravi denar izberite fun/practice mode, ki vam omogoča spoznavanje iger in pravil ter vadbo različnih strategij in taktik igranja. Tako se boste seznanili s pravili in igrami ter pridobili tisti pravi hazarderski občutek, ki vam bo prišel še kako prav, ko bo v igri pravi denar.

Poleg polnoletnosti je za igranje potrebno odprtje uporabniškega računa pri igralnici, do katerega boste imeli kasneje dostop z uporabniškim imenom in geslom. To vam bo omogočilo igranje kjerkoli že boste. Če se odločite za igranje s pravim denarjem, bo treba izbrati način za nakazilo denarja. To lahko storite prek svoje kreditne kartice MasterCard ali VISA ali se odločite za eno izmed sodobnih nakazil na igralniški račun, kot so PayPal, Click2Play, NETeller, Moneta ... Ob uspešnem igranju se vam bo denar seštevval na računu, nasprotno pa se bo dogajalo, če sreča ne bo ravno na vaši strani. Po zaključenem igralnem podvigu vam denarja ni treba takoj dvignit z računa in prenesti na svoj bančni račun, saj bodo vsa priigrana sredstva varno shranjena na vašem zaščitenem računu, kjer vas bodo čakala do vašega naslednjega obiska igralnice.

Varnost v spletnih igralnicah je zagotovljena s strogo zakonsko regulativo, z uporabo najsodobnejše tehnologije, varnostnih protokolov ter rednim nadzorom poslovanja. Za odobritev delovanja igralnice je treba imeti s strani nadzornih služb podrobno pregledan in odobren računalniški sistem, saj je le na ta način mogoče vzpostaviti pošten odnos do igralcev. Igralnice morajo imeti pri banki odprt račun, ki je rezervni sklad za izplačilo dobitkov.

Nadzor nad prirejanjem iger na srečo v Sloveniji opravlja Urad za nadzor prirejanja iger na srečo (www.gov.si/mf/slov/unpis) kot organ v sestavi Ministrstva za finance. Poleg nadzora urad skrbi še za naloge, ki se nanašajo na izdajo dovoljenj in koncesij za prirejanje iger na srečo, izdaja odločbe, daje predloge za uvedbo postopkov pred pristojnimi organi, nadzira računovodske izkaze in poslovna poročila prirediteljev iger na srečo ipd.

Zakonska podlaga za izvajanje iger na srečo je v Zakonu o igrah na srečo (v nadaljevanju ZIS) (<http://www.gov.si/mf/slov/unpis/zakonodaja/ZIS-UPB1.pdf>), ki dovoljuje prirejanje iger na srečo prek interneta le delniškim družbam (delničarji družbe so lahko le domače pravne osebe, ki ne smejo imeti več kot 20 % delnic prireditelja), ki pridobijo koncesijo za trajno prirejanje klasičnih iger na srečo ali

koncesijo za prirejanje posebnih iger na srečo v igralnicah. O dodelitvi koncesije za trajno prirejanje klasičnih iger na srečo odloča vlada, koncesijsko pogodbo s prirediteljem pa sklenu finančni minister. Poleg navedenih pogojev mora prireditelj izpolnjevati tehnične, prostorske in kadrovske pogoje. Predpisana je tudi višina kapitala, s katerim prireditelj jamči za izplačevanje dobitkov in izpolnjevanje drugih obveznosti.

Po zakonu so s 15% davkom na dobitke od iger na srečo obdavčeni vsi dobitki nad zneskom 43.980 SIT. Ta vrednost je vsako leto valorizirana s Pravilnikom o valorizaciji zneskov za odmero davkov po zakonu o davkih občanov. Za vse davčne zavezance je pomemben tudi podatek, da se dobitki pri igrah na srečo, ki so organizirane skladno z določbami Zakona o igrah na srečo, ne vključujejo v osnovo za dohodnino.

Seznam svetovnih spletnih igralnic

- Carnival CASINO URL: <http://www.carnivalcasino.com/>
- USA CASINO URL: <http://www.usacasino.com/front/plus50/>
- 32 Vegas CASINO URL: <http://www.32vegas.com/>
- Prestige CASINO URL: <http://www.prestigecasino.com/>
- Golden Palace CASINO URL: <http://www.goldenpalace.com/welcome.php>

Hitovo mojstrovino spletnega igralništva pa lahko spoznate na URL:
<http://www.hitstardust.com/?lang=si>.

Igralništvo se mnogokrat tudi povsem brez razloga povezuje z odvisnostjo. Kot pisec tega članka ne sprejemam nobene odgovornosti, če vas hazardiranje preveč prevzame. Članek je namenjen zgolj predstavitvi spletnega igralništva kot ene izmed oblik zabave in nenazadnje nove tržne priložnosti za slovenska podjetja.

[Na vrh](#)

7. NAMIGI IN NASVETI: Formatiranje celic v Excelu s tipkovnico, Brezplačni protivirusni pregledovalniki na internetu

Avtor in sodelavec: Brane But

*****

21. Formatiranje celic v Excelu s tipkovnico

Poglejmo si še en nasvet iz serije "naredimo hitreje s tipkovnico". Tokrat za Excel, ki ga marsikdo od nas s pridom uporablja. S kombinacijami tipk lahko v Excelu na hiter in enostaven način formatiramo izbrane celice oziroma območje izbranih celic. Na ta način zelo hitro pridemo do rezultatov, brez za nas težavnejšega in zamudnejšega iskanja in klikanja po menijih.

Primeri kombinacij tipk za hitro formatiranje izbrane celice oziroma območja izbranih celic v Excelu:

- Ctrl + Shift + ! (oz. Ctrl + Shift + 1) spremeni 50 v format številke 50,00
- Ctrl + Shift + \$ (oz. Ctrl + Shift + 4) spremeni 50 v denarno enoto 50,00 SIT (oz. v denarno enoto, ki jo imamo v Excelu privzeto)
- Ctrl + Shift + % (oz. Ctrl + Shift + 5) spremeni 0,25 v format odstotka 25%
- Ctrl + Shift + # (oz. Ctrl + Shift + 3) spremeni 1.1.2006 (ali katerikoli drugi format datuma, ki ga imamo privzetega, npr. 1/1/2006, 1.1.06, 01.01.2006, 1. januar 2006, 2006-01-01) v format datuma 1.jan.06
- Ctrl + B (ali Ctrl + 2) vklopi ali izklopi krepko pisavo
- Ctrl + I (ali Ctrl + 3) vklopi ali izklopi ležečo pisavo
- Ctrl + U (ali Ctrl + 4) vklopi ali izklopi podčrtavanje
- Ctrl + 5 vklopi ali izklopi prečrtavanje
- Ctrl + Shift + 6 izbrano celico oz. izbrano območje celic obrobi z okvirom
- Ctrl + Shift + - odstrani vse obrobe izbrane celice oz. v izbranem območju celic (tipko za minus pritisnemo na alfabetskem delu tipkovnice in ne na numeričnem delu)
- Ctrl + 9 izbrane vrstice skrije
- Ctrl + Shift + 9 vse skrite vrstice odkrije
- Ctrl + 0 (ničla) izbrane stolpce skrije
- Ctrl + Shift + 0 (ničla) vse skrite stolpce odkrije
- Ctrl+1 odpre pogovorno okno za formatiranje celic (Format Cells)

Opomba: V vseh teh primerih, ko moramo v kombinaciji tipk pritisniti tudi tipko z določeno številko, jo moramo pritisniti na alfabetskem delu tipkovnice (nad črkami) in ne na numeričnem delu.

22. Brezplačni protivirusni pregledovalniki na internetu

Tisti, ki imate radi čist računalnik, boste verjetno rade volje uporabili še kakšen dodatni protivirusni program, ki bo mogoče ulovil kak virus še prej kot vaš protivirusni program, ki ga imate nameščenega v svojem računalniku in ga uporabljate. Na internetu imate na voljo kar nekaj brezplačnih spletnih

protivirusnih pregledovalnikov, nekaj od njih je v nadaljevanju tudi navedenih. Takšne protivirusne pregledovalnike poganjamo v spletnem brskalniku. Proizvajalci brezplačne pregledovalnike ponujajo zato, da bi dokazali, da njihovi produkti lahko polovijo dodatne viruse ali vohunske programe, ki jih naš protivirusni program ne zna. Seveda pa imajo kupljeni programi vrsto prednosti, od katerih je največja pač skeniranje v realnem času (ko npr. odpremo priponko e-pošte, jo nameščeni program predhodno pregleda). Morda pa bo komu spodnji seznam koristil in bo svoj računalnik zaradi večje varnosti občasno dodatno pregledal še s katerim od brezplačnih protivirusnih pregledovalnikov.

Seznam nekaterih brezplačnih on-line protivirusnih pregledovalnikov s povezavami:

- McAfee FreeScan:
<http://us.mcafee.com/root/mfs/default.asp?affid=294>
- Symantec Security Check:
<http://security.norton.com/sscv6/default.asp?langid=ie&venid=sym>
- Kaspersky Lab:
<http://www.kaspersky.com/remoteviruschk.html>
- Panda ActiveScan:
<http://www.pandasoftware.com/activescan/>
- bitdefender:
<http://www.bitdefender.com/scan/licence.php>
- RAV:
<http://www.ravantivirus.com/scan/>
- SYGATE:
<http://scan.sygate.com/>
- Trend Micro:
http://housecall.trendmicro.com/housecall/start_corp.asp
- AuditMyPc:
<http://www.auditmypc.com/>
- GRC ShieldsUP:
<https://grc.com/x/ne.dll?bh0bkyd2>

[Na vrh](#)

8. OGLASNA DESKA: Vsakodnevna opravila slepega in slabovidnega

Avtorica: *Damijana Dušak*

*****

Če zmoreš sam, ne čakaj na pomoč drugih.

Na videz nepomembna tema, večini ljudem samoumevna, saj ta svet sprejema polnočutno in enostavno posnema okolico, v kateri se giblje. Še pomisliti večini ni potrebno in že se marsikaj spotoma nauči. Žal pa pri ljudeh, ki ne vidijo, to ni tako samoumevno. To, kar se polnočuteči ljudje naučijo brez velike muke, povzroči slepim in slabovidnim ljudem nemalo težav. S temi težavami se vsakodnevno srečujem pri poučevanju slepih in slabovidnih otrok in odraslih. Na videz nepomembne teme, kot so gibanje v domačem okolju, poskrbeti zase, kuhanje, prehranjevanje, urejanje in pospravljanje bivalnega prostora, upravljanje s časom in denarjem, prostočasne dejavnosti, so teme s katerimi se danes redko kdo načrtno ukvarja. Nasprotno. Zaradi prevelike želje po znanju ali biti uspešen v šoli, je v šolskem kurikulumu zmanjkalo časa in prostora za predmet gospodinjska vzgoja. Pri tem predmetu je bilo področje samooskrbe dovolj dobro zajeto. Ure predmeta so se skrčile na minimum in težnja šolske organizacije dela je ta, naj se ta predmet izvaja izven pouka, v tečajni obliki ali kar pod okriljem dnevnih dejavnosti.

Posledica ukinjanja ur gospodinjske vzgoje je ta, da smo slepi in slabovidni zelo veliko izgubili. Pa ne samo mi. Ko opazujem učence, ki obiskujejo redne osnovne šole, opažam, da tudi njim tega znanja primanjkuje. In ko vidim, kaj vse starši namesto njih postorijo, se sprašujem, kam to vodi. Obenem pa se tolažim, da ko bo čas in bo dekle ali fant primoran sam storiti nekaj zase, se bo že znašel.

Kaj pa slepi in slabovidni otroci?

Smo v polnem razmahu procesa integracije otrok s posebnimi potrebami. Tudi naši slepi in slabovidni so med njimi. Z njimi se srečujem na terenu individualno ali v skupinah. Prav tako se srečujem z njihovimi starši, žal pa se ne srečujem z njihovimi učitelji. Sem v družbi učiteljev, ki poučujejo otroke, ki niso integrirani oz. so v Zavodu.

Postavlja se mi vprašanje, kdo je na boljšem. Nobeden! Zato, ker se s problemom, ki ga želim opisati pravzaprav nihče resno ne ukvarja. Ker za to ni časa, ker za to ni priznanih ur, ker za to ni potrebnih strokovnjakov. Čeprav menim, da so to le izgovori. Vsak je lahko vsaj do določene mere strokovnjak tudi na tem področju, če se da le malo podučiti in če vse to dosledno izvaja. Starši bi bili na primer lahko najboljši strokovnjaki, če se jim njihovi otroci ne bi smilili, če bi si vzeli čas za to in če bi jim nekdo to znanje posredoval, da bi ga prenašali na svoje otroke.

Učila sem učence, integrirane učence, stare med 7 in 10 let, ki cel dopoldne ne prosijo za stranišče. Vzrok je v tem, ker si ne znajo odpeti gumba na hlačah, ker se na stranišču ne znajo sleči, niti obleči. Nekateri so se prvič seznanili z zobno ščetko, drugi so prvič držali v roki glavnik. V šoli se učijo o iglastem gozdu. Otroci niso prepoznali med vejicami dreves, katera vejica spada med iglavce in katera med listavce, niti po otipu, niti po vonju. Otroci ne jedo sadja, ker ga ne znajo olupiti, ne prepoznajo razlike med npr. pomarančo in mandarino, ker jo poznajo le v obliki olupljenega krljja. Nekateri otroci jedo neolupljeno banano. Šolska malica je več ali manj pakirana. v različnih embalažah. In že smo pri novem problemu, kako popiti sok ali jogurt iz tetrapaka, če otrok ne ve čemu služi slamica. Da je pitje s slamico velik problem za nekatere otroke, ker ne znajo srkati skozi njo. Mazanje namazov na kruh je za take otroke neizvedljivo, ker ne vedo kje začeti in kako končati. Otroci jedo le pasirano in mehko hrano. Ustavi se pri pravilnem ugrizu in žvečenju ter požiranju. Umivanje rok je pri slepih in slabovidnih še kako pomembno. Navade po umivanju rok sploh nimajo. Zelo neradi delajo z materiali, kjer si umažejo roke. Predmetov se raje ne dotikajo iz preventivnih razlogov. Pri vsem naštetem in še veliko tem je ostalo neomenjenih, bi lahko pomagali pri reševanju zadreg, kdorkoli že se ukvarjajo z otrokom: učitelj, starši, tudi babice in dedki.

Naslednje področje je slačenje in oblačenje, obešanje garderobe, sezuvanje in obuvanje. Dokler otrok ne pozna samega sebe in svojega telesa, kaj je levo in kaj desno, kaj je zgoraj in kaj spodaj, so pač vse vaje slačenja in oblačenja zaman. Če otrok ni seznanjen z deli oblačila, kaj je rokav, ovratnik, pas, hlačnica, ne bo mogel razumeti navodil v smislu kako naj jih obleče ali sleče. Tako rekoč nihče od slepih učencev ni prepoznal spodnjega perila, ni znal pokazati, kaj je spredaj in kaj je zadaj, kako ga obleči. To pravzaprav pomeni, da se realno s temi kosi perila še niso srečali.

Te vaje učitelji v šolah težko izvedejo. Najbolje bi bilo, če bi te vaje opravili starši. Le ti pa sami povedo, da zjutraj ni časa, da bi se to učili, zvečer pa je otrok preutrujen, da bi ga še s tem gnjavili. Spet smo pri vprašanju kdo in kdaj.

V pogovoru s starši svetujem naj bo otrok spočit in pozoren, pa tudi oni ne smejo biti preutrujeni, saj bi moralo biti učenje nove tehnike za njihovega otroka pozitivna izkušnja. Zato je morda najbolje, da začnejo z učenjem konec tedna, ko niso pod pritiskom in so lahko bolj potrpežljivi.

Koliko je še takih opravil, za katera bi morali izvedeti naši otroci preko posrednikov. Težko razumem vprašanja učiteljev / strokovnjakov, ko me sprašujejo, zakaj starši zavodskih slepih in slabovidnih otrok ob vikendih ne delajo s svojimi otroki na področju vsakodnevnih opravil. Odgovor bi bil lahko preprost. Vse tisto, kar se lahko učenec nauči doma, se ne bo učil v šoli in obratno. Verjetno pa pri naši populaciji otrok ni tako.

Lahko pa bi rekli tudi tako: kar se učenec v šoli nauči, to ga vzgojitelj trenira v popoldanskem času. Toda, to velja le za učence, ki so vključeni v posebne

institucije oz. zavode ali centre. Povezava med učiteljem in vzgojiteljem mora biti tesna. Ali se najde v domačem okolju čas za tako učenje? Ima učitelj sploh možnost komu povedati, kaj se je otrok v šoli naučil? Slep ali slaboviden otrok bo nekoč odrasel v odraslega člana naše družbe. Da bo v njej lahko preživel in družbi tudi kaj prispeval, se mora nujno naučiti skrbeti zase, pomagati v družinskih opravilih, postati mora neodvisen in se znati v družbi primerno obnašati.

S tovrstnimi težavami se že dolgo soočam. Vem, da je problem kompleksen in vem, da ga en sam (bodisi starš, bodisi učitelj) ne more rešiti. Skupaj pa bi ga lahko, le načine za sodelovanje in voljo je treba najti.

[Na vrh](#)

9. NOVOSTI IZ INVALIDSKEGA VARSTVA: Parkirne karte

Avtor in sodelavec: *Brane But*

*****

Zakon o varnosti cestnega prometa (Uradni list RS, št. 25/2006 – uradno prečiščeno besedilo) posebej ureja parkiranje na kraju, kjer to ni dovoljeno in parkiranje na označenem parkirnem prostoru za invalide.

Zdravstveni delavci, delavci socialnih služb in delavci invalidskih organizacij smejo ob obiskih oskrbovancev (bolnikov oziroma bolnic, ostarelih, onemoglih in invalidov) na domu zaradi nujnih in neodložljivih storitev, potrebnih za njihovo zdravje in življenje, za največ dve uri parkirati vozila na krajih, kjer to sicer ni dovoljeno, če tako parkirano vozilo ne ogroža oz. ovira drugih udeležencev v cestnem prometu.

Na takšen način lahko parkirajo tudi osebe, ki imajo veljavno parkirno karto. Kadar upravičenec v takšnih primerih parkira vozilo na pločniku, mora pustiti prost najmanj 1,60 m širok del pločnika za pešce, ki ne sme mejiti na vozišče.

Na označenem parkirnem prostoru za invalida sme parkirati vozilo:

- oseba, ki ima zaradi izgube, okvare ali paraliziranosti spodnjih ali zgornjih okončin ali medenice priznana najmanj 60% telesno okvaro, osebe z multiplo sklerozo in osebe z mišičnimi in živčno mišičnimi obolenji z ocenjeno najmanj 30% telesno okvaro,
- težko telesno prizadeta oseba, ki ji je zaradi tega priznana invalidnost po predpisih o varstvu telesno in duševno prizadetih oseb,
- spremljevalec, ki vozi in spremlja osebo iz prejšnjih dveh alinej, ki sama ne more ali ne sme voziti motornega vozila, težko duševno prizadeto osebo, ki ji je zaradi tega priznana invalidnost po predpisih o varstvu telesno in duševno prizadetih oseb ali osebo, ki je slepa (torej z izgubo vida nad 95% oz. z vidno ostrino manj kot 0,05),
- spremljevalec, ki vozi in spremlja mladoletno osebo, ki je težko telesno ali duševno prizadeta oziroma je zaradi izgube, okvare, paraliziranosti spodnjih okončin ali medenice ovirana pri gibanju.

Voznik vozila, parkiranega na kraju, kjer to ni dovoljeno ali parkiranega na označenem parkirnem prostoru za invalida, mora označiti parkirano vozilo z veljavno parkirno karto.

Upravičencu izda parkirno karto na njegovo zahtevo upravna enota, na območju katere ima stalno prebivališče ali začasno prebivališče oziroma sedež. Hkrati z znakom se izda potrdilo, ki vsebuje osnovne podatke o upravičencu.

Na osnovi teh določil Zakona o varnosti cestnega prometa je bil sprejet Pravilnik o parkirni karti (Uradni RS, št. 41/2006 z dne 18.04.2006), ki natančneje določa obliko in vsebino parkirne karte, postopek za njeno izdajo, veljavnost parkirne karte, način označevanja vozila in evidenco izdanih parkirnih kart.

Parkirna karta za invalida je pravokotne oblike, velikosti 106 x 148 mm. Osnovna barva parkirne karte je svetlo modra, z izjemo belega simbola »uporabnika invalidskega vozička« na levi strani prve strani karte, ki je vrisan v kvadratu temno modre barve. Pod tem znakom bo napisano, kdo je karto izdal, datum izdaje, številka karte ter pečat. Na desni strani prve strani karte je napis REPUBLIKA SLOVENIJA – PARKIRNA KARTA – PARKING CARD, pod tem pa napis SLO v krogu 12-ih zvezd Evropske unije, pod tem pa še napis MODEL EVROPSKE SKUPNOSTI – EUROPEAN COMMUNITY MODEL.

Na drugi strani parkirne karte bo na levi strani fotografija, ime in priimek ter podpis imetnika parkirne karte, na desni strani pa napis »Ta parkirna karta imetniku omogoča parkiranje na posebej označenih parkirnih prostorih za invalide« ter napis »Pri parkiranju je potrebno parkirno karto namestiti na vidno mesto za sprednje vetrobransko steklo« (oba napisa sta tudi v angleščini).

Pravilnik o parkirni karti določa, da se parkirna karta namesti na vidno mesto, na levi notranji strani vetrobranskega stekla za čas parkiranja vozila.

Zahteva za izdajo parkirne karte za invalide se vloži na posebnem obrazcu. Zahtevi je potrebno priložiti:

- odločbo o invalidnosti, iz katere je nedvoumno razvidna upravičenost oziroma potrdilo izbranega osebnega zdravnika o izpolnjevanju pogojev,
- dve fotografiji,
- dokazilo o plačilu obrazca parkirne karte.

Invalidom se izda parkirna karta z neomejeno veljavnostjo.

Pravilnik o parkirni karti je pričel veljati s 03.05.2006, vendar se bo določba o novi parkirni karti tega pravilnika začela uporabljati najkasneje v dveh letih od uveljavitve tega pravilnika, torej najkasneje s 03.05.2008. Do takrat se upravičencem izda poseben znak za ustavljanje in parkiranje motornih vozil po dosedanjih predpisih.

Znaki za parkiranje motornih vozil, ki so bili izdani upravičencem po dosedanjih predpisih, ostanejo v veljavi tri leta po uveljavitvi tega pravilnika. Dosedanje znake za ustavljanje in parkiranje motornih vozil bo upravna enota zamenjala s posebnim znakom za parkirno karto določeno s tem pravilnikom na zahtevo upravičenca.

[Na vrh](#)

10. Novičke: Nov Talks 3.0, Tudi Apple vpoklicuje, Siol znižuje cene, Odkrili uničevalca rakavih celic, Odločitev o Plutonu deli javnost.

Avtor in sodelavec: Safet Baltič

*****

Nov Talks 3.0

V Avgustu mesecu je izšla nova verzija programa Talks za GSM aparate serije 60 in 80. Verzija 3.0 poleg možnosti iz prejšnjih verzij ponuja naslednje možnosti:

1. Možnost vklopa oziroma izklopa avtomatičnega branja klicočega.

To pomeni, da lahko nastavite, da po točno določenem času Talks prebere ime osebe, ki kliče brez pritiska na tipke.

2. Ponavljanje branja imena klicočega.

To pomeni, da v tej možnosti nastavite časovni interval, ko Talks ponavlja ime klicočega.

3. Avtomatično branje SMS-ov.

Če vklopite avtomatično branje SMS-ov, bo Talks sam odprl prispele SMS-e in jih bo prebral brez pritiskanja na tipke.

Program dobite na spletni strani:

<http://www.nuance.com/talks/>

Tudi Apple vpoklicuje

Tako kot Dell prejšnji, je ta teden tudi Apple vpoklical baterije svojih prenosnikov, in to kar 1,8 milijona kosov. V 12-palčne prenosnike iBook G4 in PowerBook G4 ter 15-palčne PowerBooke G4 so namreč vgrajevali enake Sonyjeve baterije, kot jih je uporabljal tudi Dell in bil prisiljen v neslavni vpoklic še večjih razsežnosti. Prizadeti so omenjeni modeli, ki so bili prodani od oktobra 2003 naprej, uporabnikom pa predlagajo, da baterije nemudoma odstranijo in spravijo na varno mesto. Apple, podobno kot Dell, ne pričakuje materialnih posledic od vpoklica, Sony, ki je po Applovem mnenju odgovoren za napako, pa od obeh vpoklicev pričakuje med 172 in 258 milijoni dolarjev škode. Pomemben podatek za lastnike novih prenosnikov MacBook in MacBook Pro je, da ti modeli niso ogroženi.

Vir: <http://www.monitor.si>

SiOL znižuje cene

Pri SiOLu napovedujejo, da se bodo cene storitev širokopasovnega dostopa do interneta pri najbolj prodajanih paketih znižale za več kot deset odstotkov ter bodo predstavljane in zaokrožene v evrih. Obstoječi naročniki širokopasovnih storitev bodo lahko s septembrom uveljavili dodatne ugodnosti pri naročninah, v prodajo pa prihaja tudi nov naročniški paket, imenovan Pizzicato. Dosedanji naročniki SiOL-a si bodo lahko prek uporabniških spletnih strani Moj SiOL

aktivirali dodaten popust na naročnino, katerega višina bo odvisna od skupnega trajanja naročniškega razmerja na ADSL storitve. Za najzvestejše uporabnike bo tako lahko strošek mesečne naročnine še za dodatnih 10 odstotkov nižji. Novi naročniki kateregakoli ADSL paketa, ki bodo naročilo oddali najkasneje do 15. oktobra 2006, pa bodo do konca letošnjega leta storitve uporabljali po polovičnih cenah. Manj zahtevnim uporabnikom je namenjen nov naročniški paket Pizzicato (256 kbit/s). Za naročnino na paket Pizzicato bo do konca leta veljala promocijska polovična cena 9 EUR oziroma 2.156,76 sit. Po pričakovanih naj bi se za takšen paket odločali predvsem dosedanja uporabniki klicnega dostopa in tisti, ki se prvič odločajo za uporabo internetnih storitev. Pri SiOLu bodo nagrajevali tudi priporočila uporabnikov novim članom. Septembra bo namreč zaživel program Pripelji prijatelja, ki obstoječim naročnikom omogoča še dodaten popust na enomesečno naročnino, če pripeljejo novega člana. Popust bo odvisen od paketa, ki ga bo izbral novi naročnik (ob naročnini na paket Pizzicato bo enomesečni popust 25-odstoten, ob naročnini na druge pakete pa 50-odstoten). Vsak obstoječi uporabnik lahko pripelje neomejeno število prijateljev.

Vir: <http://www.monitor.si>

Odkrili uničevalca rakavih celic

Znanstveniki so razvili nov način uničevanja rakavih celic. Zdrave celice se namreč same uničijo, kadar gre kaj narobe, rakave pa ne. Ameriški raziskovalci so razvili umetno molekulo, ki sproža samouničenje rakavih celic. Vse celice vsebujejo določeno beljakovino, ki bi jo moralo telo pretvoriti v ustrezni 'smrtonosni' encim. Rakave celice so izkazale odpornost na tovrstne znake, zaradi česar preživijo in se razvijajo v tumorje. Mikroskopsko majhni ubijalec Z molekulo PAC-1 so znanstveniki uspešno sprožili samouničenje rakavih celic. Odmerek nove snovi je odvisen od količine ustrezne beljakovine znotraj celice. Vnos ni močno vplival na zdrave celice, saj zaradi njihove drugačne sestave ni prišlo do samouničenja. Znanstveniki upajo, da gre le za začetek razvoja organskih spojin, ki bi sprožale uničevalske encime. Paciente bi za zdravljenje izbirali na podlagi raziskav značilnosti njihovih tumorjev, potrebni pa so še podrobnejši klinični preizkusi, s katerimi bi preverili učinkovanje novega zdravljenja na ljudi.

Vir: <http://www.rtvsllo.si>

Odločitev o Plutonu deli javnost

Po odvzemu statusa planeta Plutonu se je v krogih strokovnjakov in laikov o upravičenosti tega dejanja vnela vroča razprava. Nasprotniki odločitve trdijo, da je na praškem kongresu mednarodne astronomske unije (IAU) za potrjeno rešitev glasovalo manj kot 10 odstotkov udeleženi, saj so glasovali zadnji dan srečanja, ko je mnogo članov z glasovalno pravico Prago že zapustilo. Zagovorniki na drugi strani menijo, da so s uvrstitvijo Plutona med t. i. škrate, drugo kategorijo nebesnih teles, Osončje naredili preglednejše. Dodajajo, da bi

bilo ob vsakem sprejetju predloga planeta v Osončju prek 100 planetov, poroča BBC. Med planete Sončevega sistema po odločitvi v Pragi spadajo le še Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran in Neptun. Na potrebo po novi definiciji je vplival napredek tehnologije, ki astronomom omogoča, da natančneje določijo in izmerijo vsa nebesna telesa.

Vir: <http://www.rtv slo.si>

[Na vrh](#)

=====

Oblika, ime in vsebina e-revije RIKOSS so avtorsko zaščiteni. Protizakonito je kopiranje, posredovanje ali kakršna koli drugačna uporaba brez pisnega dovoljenja uredništva.

Revijo ste v skladu s 45a. členom Zakona o varstvu potrošnikov prejeli na osnovi vaše prijave na spletnih straneh revije Rikoss ali na osnovi vaše ali prijateljeve elektronske prijave. V primeru, da ste pomotoma dobili e-revijo vas prosimo, da nam sporočite in IZBRISALI vas bomo iz seznama naročnikov.

Predloge/pripombe, naročila/odjavo, [pišite na uredništvo.](#)

© 2002-2006, [Uredništvo Rikoss](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)